

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zdravotně sociální fakulta

**VLIV ZÁKONA O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH NA NABÍDKU
A POPTÁVKU SOCIÁLNÍCH SLUŽEB
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

Vedoucí bakalářské práce:
Doc. Ing. Lucie Kozlová, PhD.

Autor bakalářské práce:
Radim Schmidtschläger

2008

Influence of law of social services on supply and demand of social services in České Budějovice

Abstract

Social services are not important because many people need them, but because without their influence a significant part of citizens could not participate in all aspects of social life. The exercise of their human and civic rights would be rendered impossible and their social separation would occur. Social services are provided to citizens who need them due to their health condition, age or difficult social situation and who are not able to overcome their burdensome situation or unfavourable background.

The planned reform of social services whose outcome is Act no. 108/2006, Coll., on social services, aimed at three main activities – social services planning, a change in financing of social services and quality standards of social services.

Within the set objective it was necessary to assess and compare the individual community plans of social services in České Budějovice for years 2005-2007 and further, for the period of 2008-2013, and on the basis of these findings to eliminate possible flaws in the course of development and the offer of social services in the given city. As an author of the thesis I suppose that the objective of this work has been achieved. The elaborated thesis verified the need of preparing a plan of city social services for the reason of its use for implementation of the middle-term regional plan.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Vliv zákona o sociálních službách na nabídku a poptávku sociálních služeb v Českých Budějovicích* vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

V Českých Budějovicích, 18.srpna 2008

.....
Vlastnoruční podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval Doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D., která mi ochotně poskytla potřebné informace a cenné zkušenosti, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

ÚVOD	6
1. STÁVAJÍCÍ STAV SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	7
1.1. Sociální služby v České republice	7
1.2. Pojmy používané v oblasti sociálních služeb.....	9
1.3. Stav sociálních služeb v České republice.....	10
1.3.1. Členění sociálních služeb	10
1.3.2. Stručná charakteristika jednotlivých zařízení sociálních služeb	13
1.4. Sociální služby v České republice a jejich financování	24
1.5. Sociální služby a jejich uživatelé.....	25
1.6. Sociální služby a jejich poskytovatelé.....	26
1.7. Sociální služby a jejich plánování.....	27
2. CÍLE PRÁCE	29
2.1. Hlavní a dílčí cíle.....	29
3. METODICKÝ POSTUP	30
4. VÝSLEDKY	31
4.1. Sociodemografický vývoj a prognóza sociálních služeb v Českých Budějovicích do roku 2007.....	31
4.2. Sociodemografický vývoj sociálních služeb v Českých Budějovicích po roce 2007.....	37
4.2.1. Směr rozvoje sociálních služeb v oblasti stanovených priorit.....	40
5. DISKUSE	46
6. ZÁVĚR	49
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
8. KLÍČOVÁ SLOVA	53

ÚVOD

V České republice stejně jako v jiných postkomunistických zemích se k řešení zabezpečení občanů v nepříznivých sociálních situacích způsobených sociálními událostmi, jako jsou např. nemoc, úraz, invalidita i stáří přikročilo se zpožděním a to několika desetiletí. Sociální služby jsou poskytovány občanům, kteří je potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, věku nebo nepříznivé sociální situaci, a kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat tíživou sociální situaci nebo nepříznivé poměry.

Plánovaná reforma sociálních služeb, jejíž výstupem je zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se zaměřila na tři hlavní aktivity - plánování sociálních služeb, změnu financování sociálních služeb a standardy kvality sociálních služeb. Nejednotnost metodiky při realizaci plánů sociálních služeb na vybraných územích v České republice znemožňuje komparaci dat z jednotlivých realizovaných plánů sociálních služeb.

Cílem této bakalářské práce je zjistit a porovnat, vliv aplikace zákona o sociálních službách na nabídku a poptávku sociálních služeb v Českých Budějovicích po přijetí tohoto zákona, tedy po 1.1.2007 v porovnání se stavem před rokem 2007.

Výsledky práce mohou být využity jako podklad pro realizaci plánů sociálních služeb na území obce a kraje v brzké budoucnosti.

1. STÁVAJÍCÍ STAV SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

1.1. Sociální služby v České republice

V České republice stejně jako v jiných postkomunistických zemích se k řešení zabezpečení občanů v nepříznivých sociálních situacích způsobených sociálními událostmi, jako jsou např. nemoc, úraz, invalidita i stáří přikročilo se zpožděním a to několika desetiletí.

Kozlová, L. (5), uvádí, že každý stát má dnes svou sociální politiku, pro kterou vytváří právní předpisy a sociální instituce a určuje rozsah finančních prostředků na její zajištění dle svých možností a potřeb. V oblasti sociální pomoci by však měl být kladen větší důraz na aktivní úlohu adresáta této pomoci a jeho odpovědnost. Ačkoli se dostal do stavu nouze, není této odpovědnosti zbaven.

Jak uvádí Průša, L. (12), systém sociální pomoci tedy řeší situace hmotné nouze a sociální nouze. Systém je třeba koncipovat tak, aby mohl řešit jak individuální problémy lidí tak i důsledky vyplývající z neopakovatelných lidských osudů.

Od roku 1995 je v České republice postupně zaváděn třípíliřový systém sociálního zabezpečení kam se řadí státní sociální podpora, sociální pojištění (důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti) a sociální pomoc.

Lidskoprávní princip svobodné volby formy pomoci a typu služby na základě specifických potřeb uživatele nám přinesl až *Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.*, účinný od 1. ledna 2007. Cílem tohoto zákona byla snaha implementace k tomu, aby sociální služby volili lidé, kteří je skutečně potřebují a v takové míře, ve které je potřebují a aby poskytované služby odpovídaly normám kvalitní služby podle mezinárodních trendů a vědeckých poznatků (22).

Sociální služby donedávna upravené zastaralou legislativou platnou před rokem 1989 znaly pouze ústavní péči a pečovatelskou službu. Systém sociálních služeb jak uvádí autorka Kozlová, L. (5), prošel v posledních deseti letech zásadními změnami, které se sebou přinesly kvantitativní nárůst objemu do té doby poskytovaných služeb.

Vznikají nové metody práce s klienty a dnem 1.1.2007 vstoupil v platnost zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a tak služby, jako například osobní asistence, azylové domy, domy na půli cesty a mnohé další byly provozovány bez právní úpravy. Sociální služby jako mimořádně významnou část aktivit státu, samosprávy a nestátních subjektů, která řeší problémy jednotlivců, rodin a skupin občanů definuje Průša, L. (13). Sociální služby jsou poskytovány především :

- osobám s mentálním postižením
- osobám s tělesným postižením
- osobám se zrakovým postižením
- osobám se sluchovým postižením
- osobám se zdravotním postižením
- osobám s kombinovaným postižením
- osobám s chronickým duševním onemocněním
- osobám ohroženým závislostí nebo závislým na návykových látkách
- osobám komerčně zneužívané
- rodinám s dětmi
- dětem a mládeži ohrožené společensky nežádoucími jevy
- osobám v krizi
- etnickým menšinám
- imigrantům a azylantům
- obětem trestné činnosti včetně domácího násilí
- osobám bez přístřeší
- pachatelů trestné činnosti, osobám propuštěným ze školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy po dosažení zletilosti
- seniorům

V souvislosti se zajišťováním základních životních potřeb, užívají nejčastěji sociálních služeb senioři a lidé se zdravotním postižením, jak uvádí Kozlová, L. (5). Po roce 1990 se poskytovateli sociálních služeb jak uvádí Kozlová, L. (5), staly kromě státu, měst, obcí a okresních úřadů i církve, občanská sdružení a další nestátní neziskové organizace i fyzické osoby. Občanský sektor, jak uvádí Jabůrková, M. –

Mátl, O. – Syslová, D. (2), se chopil své role v této oblasti, kde bylo využito možnosti založit nestátní subjekt.

Nově platný zákon č. 108/2006 Sb. (22), o sociálních službách, definuje jasné vymezení činností v oblasti sociálních služeb včetně specifikace činností. Dále také upravuje podmínky poskytování jak pomoci, tak i podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci.

1.2 Pojmy používané v oblasti sociálních služeb

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, vymezuje následující pojmy, které jsou v rámci oblasti sociálních služeb využívány (22).

- *Sociální vyloučení* - jedná se o vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit zpět v důsledku nepříznivé sociální situace, které je zapříčiněno zdravotním postižením tělesným, mentálním, duševním, smyslovým nebo kombinovaným postižením, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.
- *Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav* - jedná se o nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok, a který omezuje duševní, smyslové nebo fyzické schopnosti a má vliv na péči o vlastní osobu a soběstačnost.
- *Nepříznivá sociální situace* - jedná se o oslabení nebo ztrátu schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, dále pak sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.
- *Přirozené sociální prostředí* - jedná se o rodinu a sociální vazby k osobám blízkým, domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity.

- *Sociální služba* - je to činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.
- *Sociální začleňování* - jde o proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.
- *Plán rozvoje sociálních služeb* - jde o výsledek procesu aktivního zjišťování potřeb osob ve stanoveném území a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů, jehož obsahem je popis a analýza existujících zdrojů a potřeb, a to včetně ekonomického vyhodnocení, strategie zajišťování a rozvoje sociálních služeb, povinnosti zúčastněných subjektů, způsob sledování a též vyhodnocování plnění plánu a způsob, jakým lze provést změny v poskytování sociálních služeb.

1.3 Stav sociálních služeb v České republice

1.3.1 Členění sociálních služeb

Členění sociálních služeb je rozděleno podle zákona č. 108/2006 Sb. (22), o sociálních službách, je stanoveno na základě vymezení *základních služeb* a *komplexů služeb*. Zákon tak dává uživatelům, případně potencionálním uživatelům těchto služeb přehled a konkrétní představu o tom, co je obsahem služby nabízené poskytovatelem. Uživatelé si mohou sami prostřednictvím příspěvku na péči svobodně a aktivně rozhodovat o tom, kterých služeb budou chtít využít a v jakém rozsahu a hlavně u jakého poskytovatele. Bude tedy plně na uživatelích, jakým způsobem si své postižení budou kompenzovat.

V zákoně jsou jasně definovány *základní činnosti při poskytování sociálních služeb*. Jedná se o pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, pomoc při zajištění chodu domácnosti, nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, popřípadě přenocování, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování práv, sociální poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, telefonická krizová pomoc, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění, podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.

Pro poskytování sociálních služeb jsou centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, podpora samostatného bydlení, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, azylové domy, domy na půl cesty, sociálně terapeutické dílny, zařízení pro krizovou pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, terapeutické komunity, sociální poradny, centra sociálně rehabilitačních služeb, pracoviště rané péče, osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, odlehčovací služby, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, kontaktní centra, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terénní programy, sociální rehabilitace a všechna tato centra jsou nazývána *komplexy sociálních služeb* (22). Služby v rámci systému sociální pomoci jsou obsáhlé co do kvantity na základě nové legislativy vzhledem ke skutečnosti, že zákon z konce osmdesátých let, který tuto oblast dosud upravoval, používal pouze pojmy ústavní péče a pečovatelská služba. V důsledku toho bylo opravdu velmi obtížné zajistit dostupnost nových forem služeb všem potenciálním uživatelům.

Podle formy poskytování jsou sociální služby členěny na terénní, ambulantní a pobytové.

Terénními službami jsou služby, na které jsou uživatelé svým dosavadním způsobem života vázáni a jež jsou poskytovány v přirozeném sociálním prostředí.

Ambulantními službami jsou služby, související s řešením nebo zmírněním nepříznivé sociální situace. Jedná se o služby za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována za účelem naplnění svých potřeb a zájmů.

Pobytovými službami jsou služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb jakými jsou domovy pro seniory a občany s fyzickým, mentálním či smyslovým znevýhodněním, penziony, chráněné bydlení, osobní asistence, pečovatelská služba a též tísňová volání.

Sociální služby jsou rozděleny podle charakteru činnosti na služby sociální péče, sociální poradenství a služby sociální prevence.

Služby sociální péče napomáhají osobám, které jsou v důsledku zdravotního nebo sociálního stavu znevýhodněny a tím nejdůležitějším se jeví zajištění jejich soběstačnosti a zapojení se do běžného života společnosti a vylučuje-li to jejich stav, pak též zajištění důstojného prostředí a zacházení.

Služby sociálního poradenství poskytují uživatelům maximální množství informací, které napomáhají k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Sociální poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb a je poskytováno v občanských poradnách, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí.

Služby sociální prevence mají za úkol změnu či zmírnění nepříznivé sociální situace u osob, které jsou takto ohroženy pro své životní návyky či způsob života vedoucí ke konfliktu se společností.

1.3.2. Stručná charakteristika jednotlivých zařízení sociálních služeb

Sociální poradenství

Sociální poradenství zahrnuje - *základní sociální poradenství* prostřednictvím kterého poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace a dále *odborné sociální poradenství*, které je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, poradnách pro seniory, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí (22). Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Občanská poradna při Jihočeské rozvojové, o.p.s., Poradna Eva pro ženy a dívky v nouzi, Poradna pro uprchlíky a migranty, Poradenské centrum-rovné šance pro všechny, Centrum následné péče, Jihočeské substituční centrum, Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR-Krajská organizace.

Jednotlivá zařízení sociální péče

Pečovatelská služba

Je to terénní nebo ambulantní služba, která je poskytována osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a dále pak také rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba poskytuje ve vymezeném čase v domácnostech osob a v zařízeních sociálních služeb vyjmenované úkony (22). Služba zahrnuje pomoc při běžných úkonech jakými jsou péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy a také pomoc s chodem domácnosti. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Centrum sociálních služeb Staroměstská, Domácí ošetrovatelská péče a pečovatelská služba ALICE ČČK.

Osobní asistence

Je to terénní služba určená osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku či chronického onemocnění nebo zdravotního postižení. Služba je poskytována v přirozeném sociálním prostředí osob a bez časového omezení. Uživatel sám stanovuje pracovní náplň svého osobního asistenta, v řadě případů by tato osoba bez osobní asistence nemohla existovat v přirozeném prostředí (22). Služba obsahuje tyto základní činnosti - pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně, pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (22). Zkušenosti států, u nichž došlo k většímu nasazení osobních asistentů, ukazují, že osobní asistenti skutečně umožňují žít i lidem s těžkým zdravotním postižením v jejich vlastním prostředí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: DC Arpida.

Tísňová péče

Je to terénní služba, kterou se poskytuje nepřetržitá distanční hlasová a elektronická komunikace s osobami vystavenými stálému vysokému riziku ohrožení zdraví nebo života v případě náhlého zhoršení jejich zdravotního stavu nebo schopností (22). Obsahuje poskytnutí a zprostředkování neodkladné pomoci při krizové situaci. Napomáhá též při prosazování práv sociálního poradenství, sociálně terapeutické činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Centrum sociálních služeb Staroměstská.

Odlehčovací služby

Jsou to terénní, ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, o které je jinak pečováno v jejich přirozeném sociálním prostředí (22).

Hlavním mottem této sociální služby je umožnit pečující fyzické osobě nezbytný odpočinek. Tato služba napomáhá při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu, poskytuje pomoc při osobní hygieně, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování v případě pobytové služby, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Centrum sociálních služeb Staroměstská, Domov pro seniory Hvízdal, Domov pro seniory MÁJ.

Podpora samostatného bydlení

Je to terénní služba poskytovaná osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby (22). Tato služba zahrnuje pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a také při zprostředkování kontaktu se společenským prostředím či sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Průvodcovské a předčitatelské služby

Jsou to terénní nebo ambulantní služby poskytované osobám, u kterých jsou schopnosti sníženy z důvodu věku nebo zdravotního postižení v oblasti orientace nebo komunikace, a napomáhá jim osobně si vyřídit vlastní záležitosti (22). Nezřídka bývají poskytovány též jako součást jiných služeb a napomáhají při uplatňování práv, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Česká maltéžská pomoc SŘMR.

Stacionáře denní a týdenní

Jsou novějším typem pobytového zařízení a poskytují denní či týdenní pobyt. Stacionáře poskytují služby osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku nebo zdravotního postižení a osobám s chronickým duševním onemocněním, jejichž situace

vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby (22). Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Hlavním mottem je zachování či zlepšení kvality života uživatelů se zdravotním postižením, kteří žijí ve své rodině, ale potřebují podporu v některých oblastech svého života, čímž tyto stacionáře plní nezastupitelnou úlohu v poskytnutí úlevy pečujícím rodinám a blízkým osobám. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Dětský stacionář Světluška, o.p.s., Domov Libnič a Centrum sociálních služeb Empatie, DC Arpida.

Centra denních služeb

V centrech denních služeb se poskytují ambulantní služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby (22). Určeno lidem, jejichž schopnosti jsou sníženy, např. v oblasti osobní péče, využívání veřejných míst a služeb, využití volného času, získání a udržení si pracovního místa, uplatňování práv a nároků, kontaktu s komunitou atd. Jde o kombinaci služeb poskytovaných v denním režimu v zařízení nebo přirozeném prostředí, jejichž podstatou je aktivizace uživatelů, stabilizace či posílení jejich schopností a dovedností.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

V domovech pro osoby se zdravotním postižením, jsou poskytovány pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby (22). Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při uplatňování práv, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, pomoc při osobní hygieně, poskytnutí stravy, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Nezaopatřeným

dětem se v domovech pro osoby se zdravotním postižením poskytuje osobní vybavení čímž se rozumí prádlo, šatstvo a obuv, některými službami se rozumí stříhání vlasů, holení a pedikúra. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Domov pro seniory Hvízdal, Domov pro seniory MÁJ.

Domovy pro seniory

Tyto poskytují pobytové služby osobám se sníženou soběstačností zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby (22). Cílem poskytovaných služeb je například pomoc při osobní hygieně, pohybu, úklidu a praní prádla. Domov pro seniory dále pomáhá svým klientům při kontaktu s úřady a zajišťuje společenské akce. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Domov pro seniory MÁJ, Domov pro seniory Hvízdal, Centrum sociálních služeb Staroměstská.

Domovy se zvláštním režimem

Zde se poskytují pobytové služby osobám se sníženou soběstačností z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách, a osobám se stařeckou, Alzheimerovou demencí a ostatními typy demencí, které mají sníženou soběstačnost z důvodu těchto onemocnění, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Hlavním cílem je podporovat uživatele k samostatnosti, k rozvíjení vlastních schopností při sebeobsluze či při péči o domácnost a dále jej podporovat ke schopnosti řešit svou situaci vlastními silami a v neposlední řadě též umožnit v nejvyšší možné míře zapojení se do běžného života.

Chráněné bydlení

Je to pobytová služba poskytovaná osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby (22). Chráněné bydlení má formu skupinového, popřípadě individuálního bydlení. Součástí služby je poskytnutí bydlení v bytě, který pro uživatele představuje domov, je spravován poskytovatelem, je součástí

běžné zástavby a uvnitř jeví všechny základní znaky běžného bytu a jeho provozu (zejména vedení společné domácnosti s možností individuálního hospodaření). Tato služba je časově neomezená. V praxi vypadá chráněné bydlení tak, že obyvatelé bydlí v malých skupinkách buď v bytech nebo rodinných domcích (chráněné bydlení skupinového typu) v přítomnosti pečovatele, který po dohodě s klientem pomáhá při zajištění chodu domácnosti (praní, žehlení, příprava stravy). Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Domov Libnič a Centrum sociálních služeb Empatie.

Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče

Zde se poskytují pobytové sociální služby osobám, které již nevyžadují ústavní zdravotní péči, ale vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nejsou schopny se obejít bez pomoci jiné fyzické osoby. Z tohoto důvodu nemohou být proto propuštěny ze zdravotnického zařízení ústavní péče do doby, než jim je zabezpečena pomoc osobou blízkou nebo jinou fyzickou osobou nebo zajištěno poskytování terénních nebo ambulantních sociálních služeb anebo pobytových sociálních služeb v zařízeních sociálních služeb (22). Služba obsahuje poskytnutí stravy, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, pomoc při uplatňování práv, pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu, sociálně terapeutické činnosti, aktivizační činnosti a při obstarávání osobních záležitostí. Hlavním cílem je napomáhat osobám se zapojením se do běžného života společnosti.

Jednotlivé služby sociální prevence

Raná péče

Je to terénní, popřípadě ambulantní služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace (22). Služba je zaměřena na podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby a podporu rodiny a zahrnuje činnosti výchovné, vzdělávací a aktivizační, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních

záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Středisko rané péče SPRP České Budějovice, DC Arpida.

Azylové domy

Poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, za předpokladu, že tyto osoby nejsou schopny tuto nepříznivou sociální situaci vyřešit samy. Jde o dva typy azylových domů, a to domy pro rodiče s dětmi a domy pro občany společensky nepřizpůsobené (22). Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Azylový dům Filia, Azylový dům, Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci.

Tlumočnické služby

Jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžné komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby (22). Součástí tlumočnické služby je zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Telefonická krizová pomoc

Je to terénní služba poskytovaná na přechodnou dobu osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života nebo v jiné obtížné životní situaci, kterou přechodně nemohou řešit vlastními silami (22). Hlavní činností poskytované služby je telefonická krizová pomoc, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Kontaktní centra

Jsou to nízkoprahová zařízení poskytující ambulantní, popřípadě terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách (22). Důležitým aspektem této služby je snižování sociálních a zdravotních rizik spojených se zneužíváním

návykových látek. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Kontaktní a doléčovací centrum pro drogovou závislost.

Domy na půl cesty

Poskytují pobytové služby osobám, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež. Služby jsou též poskytovány osobám které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby a jsou bez rodinného zázemí. Společným jmenovatelem těchto osob je nepříznivá sociální situace, která vyžaduje kvalifikovanou pomoc. Způsob poskytování sociálních služeb v těchto zařízeních je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob (22). Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Azylový dům FILIA.

Krizová pomoc

Je to terénní, ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami (22). Hlavním cílem je okamžitá pomoc osobě, která se ocitla v tíživé krizové situaci, posílení jejich schopností řešit situaci vlastními silami, snížení rizika negativních dopadů situace pro tuto osobu i její okolí a mezi základní činnosti patří poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy a v neposlední řadě též pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji.

Nízkoprahová denní centra

Poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby pro osoby bez přístřeší (22). Služba obsahuje takové činnosti jako jsou pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí. Snížit

sociální a zdravotní rizika související se způsobem života lidí bez domova a tím vytvořit podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svou situaci vlastními silami je tím nejdůležitějším cílem.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Služba je určena rizikovým, neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohrožení sociálně - patologickými jevy, nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovaný většinou společností a může být poskytována osobám anonymně (22). Zlepšení kvality života cílové skupiny předcházením, nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života je hlavním cílem těchto zařízení. Jde o dosažení lepší orientace v jejich sociálním prostředí a vytváření podmínek k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Domeček, středisko pro volný čas a integraci; Salesiánské středisko mládeže.

Nochárny

Poskytují ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování a poskytovaná služba obsahuje pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí přenocování (22). Hlavním cílem je snížení zdravotních a sociálních rizik, která souvisejí se způsobem života uživatelů a vytvoření podmínek souvisejících s možností získání vlastního bydlení. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Azylový dům.

Sociálně terapeutické dílny

Jsou to ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou z tohoto důvodu umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce (22). Mezi základní činnosti služby patří pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, nácvik dovedností pro zvládnutí péče o vlastní osobu, pomoc při

soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění, podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: DC Arpida.

Služby následné péče

Jsou to terénní služby poskytované osobám s chronickým duševním onemocněním a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly ústavní léčbu ve zdravotnickém zařízení, absolvovaly ambulantní léčbu nebo se jí podrobují, nebo osobám, které abstinují (22). Mezi základní činnosti služby patří sociálně terapeutická činnost, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: FOKUS České Budějovice.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Jsou to terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje (22). K hlavním činnostem služby patří výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Poradna eva pro ženy a dívky v nouzi, Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji.

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením

Jsou to ambulantní, popřípadě terénní služby poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením (22). Hlavními činnostmi služby jsou zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České

Budějovice poskytují tuto službu: FOKUS České Budějovice, Centrum služeb pro sluchově postižené.

Terapeutické komunity

Poskytují pobytové služby i na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickým duševním onemocněním, které mají zájem o začlenění do běžného života (22). Mezi základní činnosti služby se řadí poskytnutí stravy, poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Terénní programy

Jsou to terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy přičemž tato služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny (22). Hlavním cílem služby je zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: Poradna Eva pro ženy a dívky v nouzi, Jihočeský streetwork.

Sociální rehabilitace

Jedná se o soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí, přičemž sociální rehabilitace je poskytována formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb (22). K základním činnostem služby se řadí nácvik dovedností pro zvládnutí péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích

k sociálnímu začlenění, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Na území města České Budějovice poskytují tuto službu: DC Arpida.

1.4 Sociální služby v České republice a jejich financování

Do 31.12 2006 vycházela právní úprava služeb sociální péče ze zákonů přijatých na sklonku osmdesátých let minulého století a na sociální politiku i v oblasti sociálních služeb bylo nahlíženo v podstatně odlišným způsobem, a to zejména v oblasti svobody rozhodování jedinců a fungování veřejné správy. Poskytování sociálních služeb bylo zmodernizováno i bez potřebné opory v právních předpisech, nicméně další kroky bez změny právní úpravy již nebyly možné.

Při reformě veřejné správy v sociálních službách došlo k převodu některých zařízení sociálních služeb od 1.1.2003 z okresních úřadů na jednotlivé obce a kraje. Celkem 265 samostatných zařízení sociálních služeb od okresních úřadů bylo převedeno na kraje, což dokládají údaje MPSV ČR (24). Toky finančních prostředků ze státního rozpočtu jsou nasměrovány od roku 2003 k jednotlivým krajům a obcím, na něž byly převedeny zařízení sociálních služeb zřizované okresními úřady.

Jednotlivá ústavní zařízení reprezentují v České republice poměrně stabilní systém. Podle modelu financování platného do 31. 12. 2006 byl objem prostředků relativně stálý neboť kraje obdržely v rámci celkové dotace ze státního rozpočtu finanční prostředky a tyto pak samy přerozdělovaly jednotlivým ústavům, jichž byly zřizovateli. Provoz ústavů sociální péče a domovů důchodců, jejichž zřizovatelem a provozovatelem je obec, byl zajištěn prostřednictvím fixní částky na lůžko. K dalším zdrojům financování patří především úhrady od uživatelů služeb, jejichž výše je stanovena vyhláškou MPSV (7) a dále vlastní prostředky samospráv a popřípadě další zdroje jakými jsou třeba sponzorské dary. Zmíněné způsoby financování stejných

služeb, které jsou poskytovány různými subjekty tak ale mohou vést k jistému zvýhodňování některých subjektů oproti jiným, a z tohoto důvodu je třeba vytvořit rovné a transparentní podmínky pro všechny. Jedním z důvodů, který vedl k zahájení prací na reformě sociálních služeb byla nejednotnost metodiky, která by umožnila sestavit celkový přehled o rozsahu poskytovaných sociálních služeb a finančních nákladech na jejich zajištění.

S datem 1. ledna 2007 dochází k zásadní změně ve financování sociálních služeb a to zejména zavedením institutu „příspěvek na péči“. Příspěvek na péči umožnil uživateli uhradit většinou část nákladů daných služeb. Tento příspěvek je poskytován všem oprávněným osobám bez ohledu na to, zda je jim pomoc zajišťována s využitím přirozených zdrojů či poskytovatelem sociálních služeb.

Model financování sociálních služeb předpokládá dofinancování celkových nákladů poskytované služby ze státního rozpočtu a rozpočtů obcí a krajů, čímž se umožní flexibilnější financování potřebné sítě sociálních služeb veřejným rozpočtů. Rozhodnutí o charakteru a rozsahu místní či regionální sítě sociálních služeb bude vycházet ze zpracovaných střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb (22). V oblasti poskytování sociálních služeb se podílejí na financování těchto činností také programy financované v rámci Strukturálních fondů Evropských společenství.

1.5 Sociální služby a jejich uživatelé

Nový zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (22) přinesl změny, které stávající uživatelé sociálních služeb pocítí zejména ve zvyšování kvality poskytovaných služeb a dále v oblasti změn ze dne na den.

Nově zavedená státní sociální dávka příspěvek na péči, jež posiluje finanční soběstačnost uživatele sociálních služeb, náleží těm lidem, kteří jsou z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislí na pomoci jiného člověka, a to v oblasti běžné denní péče o vlastní osobu a v soběstačnosti. Schopnost zvládnout péči o sebe a být

soběstačný je u každého člověka různá, proto zákon rozeznává čtyři stupně závislosti na pomoci někoho jiného, a to od mírné závislosti až po závislost úplnou (22). Všechny úkony umožňující účastnit se sociálního života, tj. komunikovat, nakládat s penězi či předněty osobní potřeby, uvařit si, obstarat si osobní záležitosti, vyprat a uklidit si se nazývají soběstačností. Péčí o vlastní osobu jsou všechny denní úkony, jež jsou spojeny se zajištěním či přijímáním stravy, osobní hygienou, pohybem a oblékáním. Příspěvek je určen člověku o kterého je pečováno.

Výše příspěvku za kalendářní měsíc

Stupeň závislosti	Výše příspěvku za kalendářní měsíc	
	osoby do 18 let věku	osoby starší 18 let
stupeň I (lehká závislost)	3 000	2 000
stupeň II (středně těžká závislost)	5 000	4 000
stupeň III (těžká závislost)	9 000	8 000
stupeň IV (úplná závislost)	11 000	11 000

Zdroj: zákon č. 108/2006 Sb. (22)

Nedostatečná informovanost, či neznalost typů jednotlivých sociálních služeb může vyvolávat obavy ze ztráty stávajících životních jistot, avšak tou nejvýznamnější změnou, kterou zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (22) přináší, prostřednictvím příspěvku na péči, je možnost pro uživatele sociálních služeb, sám si svobodně a aktivně rozhodovat o tom, jakých služeb využijí a hlavně u jakého poskytovatele a v jakém rozsahu. K těmto rozhodnutím by měla být nápomocna činnost obcí, jež by se měla soustředit zejména na sociální práci a poradenství v ní.

1.6 Sociální služby a jejich poskytovatelé

Zastaralá legislativa platná před rokem 1989 znala v souvislosti s nabídkou sociálních služeb pouze pojmy ústavní péče a pečovatelská služba. Ostatní služby, jako

osobní asistence, azylové domy, respitní péče, domy na půli cesty a mnohé další fungovaly bez právní úpravy. Bylo proto jen velmi obtížné zajistit dostupnost nových forem služeb všem potenciálním uživatelům neboť chyběl jasný systém financování služeb a možnost případné kontroly kvality nabízených služeb. Na tuto neutěšenou situaci se snaží reagovat zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (22). Poskytovatelé sociálních služeb mohou poskytovat sociální služby jen za předpokladu splnění zákonem stanovaných podmínek, které jsou vyjmenovány níže.

- registrace na krajském úřadě, bez registrace není možné sociální služby poskytovat
- uzavřít pojistnou smlouvu před započítáním poskytování služeb
- plánovat průběh poskytování sociálních služeb podle osobních cílů, potřeb a schopností uživatelů
- informovat zájemce o sociální služby o všech povinnostech, které by pro ně vyplývaly ze smlouvy o poskytování služeb
- dodržovat standardy kvality sociálních služeb
- zpracovat vnitřní pravidla pro poskytování sociálních služeb
- zajistit dostupnost informací - o druhu poskytovaných služeb, místě poskytování služeb, o cílech a cílové skupině, kterým je služba poskytována
- zajistit splnění kvalifikačních předpokladů pro výkon odborných činností při poskytování sociálních služeb
- zajistit naplňování lidských a občanských práv uživatelů sociální služby
- podrobit se inspekci kvality sociálních služeb

1.7 Sociální služby a jejich plánování

Metoda v zahraničí užívaná jako způsob plánování a rozvoje sociálních služeb zaměřená na zefektivnění poskytování těchto služeb se nazývá komunitní plánování sociálních služeb. Autoři Vasková, V. – Úlehla, I. – Kovář, M. ve svém příspěvku (21) uvádí, že jde o konsenzuální metodu, která je nejúčinnější v prostředí, kde existuje trh

sociálních služeb, na kterém participují tři základní zúčastněné strany: zadavatelé, poskytovatelé a uživatelé sociálních služeb. Tyto strany v procesu komunitního plánování společně vyjednávají a spolupracují na řešení sociální situace komunity a tvoří pracovní „triádu“, jak tuto skupinu nazývá Šesták, J. (19). Úkolem komunitního plánování je zjištění stavu poskytování sociálních služeb v dané lokalitě a zároveň potřeb, které nejsou naplněny. Při vzájemném porovnání těchto dvou základních parametrů a v souladu s množstvím finančních prostředků, které obec na sociální služby vynakládá, vzniká v procesu vzájemných konzultací komunitní plán, jež je konsenzem mezi tím, co je možné, a tím, co bylo označeno jako potřebné či prioritní (8).

Plánování sociálních služeb v České republice, tak jak je uvedeno v zákoně č. 108/2006 Sb., sociálních službách (22), vycházející z principu komunitního plánování sociálních služeb je srovnatelné s nabídkou a pokrytím potřeb ve vyspělých státech a lze konstatovat, že komunitní plánování představuje cyklický, spirálovitě se opakující proces. Celé plánování sociálních služeb probíhá za účasti komunity - v případě sociálních služeb jde o zástupce uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb, ale i další veřejnost, jíž je téma sociálních služeb blízké (8).

Hlavním cílem komunitního plánování je, aby lidé měli k dispozici takové sociální služby, které potřebují. Jde o proces, který staví na vyjednávání a spolupráci jejich uživatelů, poskytovatelů, zadavatelů i veřejnosti a představuje tak plánování služeb vycházející z reality. Důležité je zjištění potřeb a názorů lidí na sociální služby a jejich fungování. Důležitým aspektem se jeví též potřeba znát i nabídku, tj. vědět, jaké služby jsou v daném místě či regionu poskytovány, jakými poskytovateli a pro jaké cílové skupiny uživatelů. Cykličnost komunitního plánování sociálních služeb, tudíž "opakování" celého procesu v určitých časových intervalech, bezesporu zaručuje realizaci toho, co se nepodařilo realizovat v uplynulém období a po analýze důvodů neúspěchu se stává součástí následujícího plánovacího cyklu a může v tom být pokračováno (8).

2. CÍLE PRÁCE

2.1 Hlavní a dílčí cíle

Hlavním cílem práce bylo zmapovat změnu nabídky a poptávky v oblasti sociálních služeb v Českých Budějovicích po zavedení zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách do praxe. První komunitní plány sociálních služeb byly realizovány v Ústí nad Labem, Olomouci, Českých Budějovicích, Písku, Třebíči, Rychnově nad Kněžnou, Týně nad Vltavou a Havlíčkově Brodě.

V rámci stanoveného cíle bylo nutné zhodnotit a porovnat jednotlivé komunitní plány sociálních služeb v Českých Budějovicích a to pro období 2005 - 2007 a dále pak pro období let 2008 – 2013. Na základě těchto zjištění eliminovat případné nedostatky v postupu rozvoje a nabídce sociálních služeb v daném městě.

Dosažení hlavního cíle práce předpokládalo realizaci dílčích cílů takto po sobě jdoucích:

- Analyzovat stávající stav a rozvoj sociálních služeb v Českých Budějovicích v uvedených obdobích.
- Zjistit trend týkající se počtu a struktury organizací poskytujících sociální služby pro jednotlivé cílové skupiny.

Hypotéza:

V Českých Budějovicích se zvýšil po zavedení zákona o sociálních službách počet poskytovatelů sociálních služeb.

3. METODICKÝ POSTUP

V rámci bakalářské práce zvolený postup koresponduje se stanoveným cílem a sice zmapovat změnu nabídky a poptávky v oblasti sociálních služeb v Českých Budějovicích po zavedení zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Z tohoto důvodu bylo použito dvou metod sběru informací tak, aby bylo možné jejich vzájemné doplňování a konfrontace, což zajišťuje validitu získaných výsledků.

Pro zjištění daných informací byly aplikovány následující metody a techniky sběru dat:

- sekundární analýza relevantní dokumentace Krajského úřadu Jihočeského kraje a Městského úřadu v Českých Budějovicích,
- obsahová analýza zpracovaných plánů sociálních služeb pro město České Budějovice.

4. VÝSLEDKY

4.1. Sociodemografický vývoj a prognóza sociálních služeb v Českých Budějovicích do roku 2007

V roce 2004 byl statutárním městem České Budějovice zpracován první rozvojový dokument, který se vztahoval k oblasti sociálních služeb - Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice. Tento dokument byl předchůdcem Rozvojového plánu sociálních služeb České Budějovice a měl za cíl definovat směr rozvoje sociálních služeb na území Českých Budějovic na roky 2004 - 2008.

Pro vytvoření kvalitních sociálních služeb je nutné vypracování komplexní koncepce sociální a zdravotní péče s ohledem na demografické trendy a specifika příslušné oblasti. Analýza současného stavu sociálních služeb poskytovaných v Českých Budějovicích potvrdila, že některé oblasti sociální péče vykazují nedostatečnou vybavenost sociálními službami podle potřeb, jak z kapacitního hlediska, tak i z hlediska rozmanitosti typů služeb.

Výsledky zjištěné z analýzy stavu sociálních služeb v Českých Budějovicích byly porovnány s normativy, které byly zpracovány v publikaci „Obce, města, regiony a sociální služby“, dále s potřebami, které vykazovali odborníci participující na komunitním plánu sociálních služeb Českých Budějovic a s potřebami uživatelů sociálních služeb. Na základě těchto komparací byla navržena opatření pro specifické oblasti péče.

Z hlediska prognózy sociálních služeb, nejen v Českých Budějovicích, je v současné době nejtěživějším problémem stárnutí populace a s ním spojena i invalidizace osob, které obecně vede ke zvyšování požadavků na zdravotní a sociální péči. V současné době tvoří přibližně dvě třetiny z celkového počtu osob se zdravotním postižením právě senioři.

Druhy poskytovaných služeb na území Českých Budějovic do roku 2007

Typ služby	Ambulantní	Terénní	Pobytová
Sociální poradenství	13	5	0
Osobní asistence	0	4	0
Pečovatelská služba	0	3	0
Tísňová péče	0	3	0
Průvodcovské a předčitatelské služby	1	1	0
Podpora samostatného bydlení	0	0	0
Odlehčovací služby	2	1	0
Centra denních služeb	1	0	0
Denní stacionáře	4	0	0
Týdenní stacionáře	0	0	3
Domovy pro osoby se zdravotním	0	0	2
Domovy pro seniory	0	0	3
Domovy se zvláštním režimem	0	0	2
Chráněné bydlení	0	0	2
Soc. sl. poskytované ve zdrav. zař. ústav.	0	0	0
Raná péče	1	2	0
Telefonická krizová pomoc	2	2	0
Tlumočnické služby	0	0	1
Azylové domy	3	0	0
Domy na půl cesty	0	0	2
Kontaktní centra	2	2	0
Krizová pomoc	1	1	0
Nízkoprahová denní centra	2	0	0
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	1	0	0
Noclehárny	1	0	0
Služby následné péče	1	0	0
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s	2	3	1
Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	4	0	0
Sociálně terapeutické dílny	1	0	0
Terapeutické komunity	0	1	2
Terénní programy	0	5	0
Sociální rehabilitace	7	1	0

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice(3)

Počty osob se zdravotním postižením se pohybují v Českých Budějovicích, na základě kvalifikovaného odhadu včetně prognózy do roku 2007, takto:

mentální postižení	2 850 osob
vady pohybového ústrojí	2 860 osob
zrakově postižení	570 osob
sluchově postižení	950 osob

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice(3)

Cílové skupiny poskytovatelů sociálních služeb

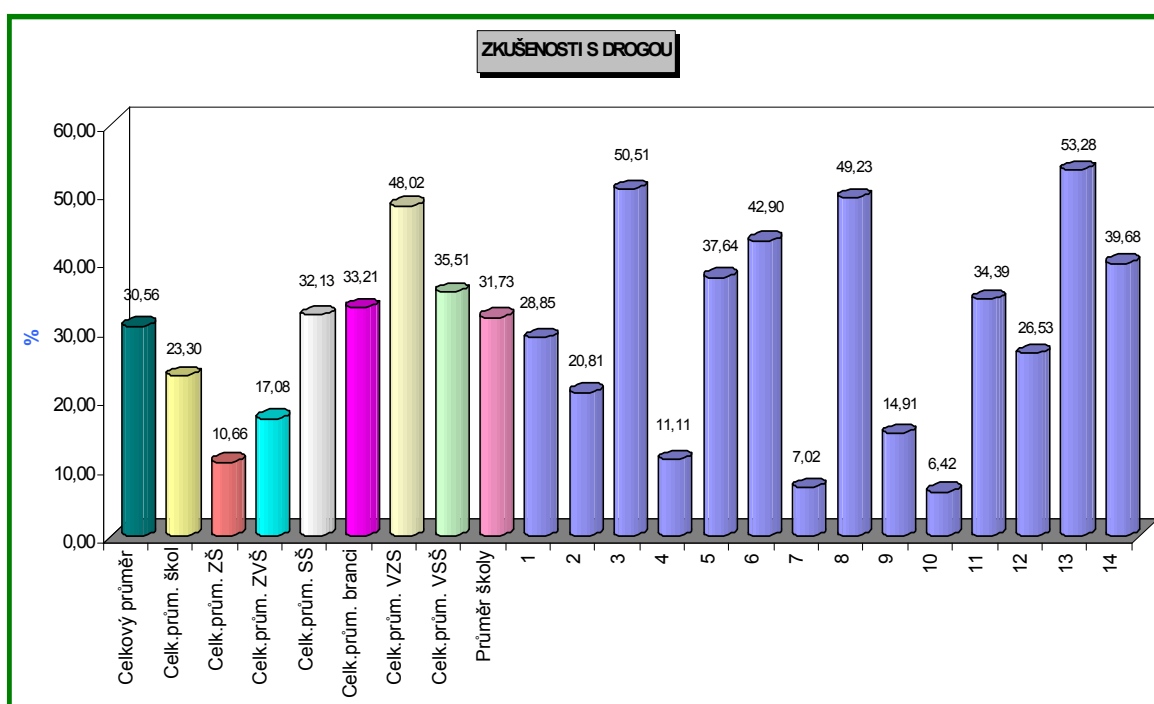
Co se týká klientů, na které se jednotlivá zařízení orientují, tak zpravidla se jedná o širší záběr cílových skupin. V případě snahy určit ze strany zařízení převažující cílovou skupinu klientů, vyplynulo, že nejvíce se jednotlivá zařízení zaměřují na seniory. Mezi další skupiny klientů, kteří pravděpodobně nemají problém najít vhodného poskytovatele sociální služby, patří např. děti a mládež, rodiny s dětmi či osoby s tělesným postižením. Nicméně dle specifikace cílových skupin, ke které se poskytovatelé sociálních služeb měli možnost vyjádřit, lze konstatovat, že jsou poskytovanými službami pokryty všechny cílové skupiny od osob s mentálním postižením až např. po HIV pozitivní osoby.

Cílová skupina

Cílová skupina	Počet zařízení
Osoby s mentálním postižením	4
Osoby s tělesným postižením	8
Osoby se zrakovým postižením	2
Osoby se sluchovým postižením	1
Osoby s jiným zdravotním postižením	5
Senioři	12
Osoby s dlouhodobým duševním onemocněním	2
Uživatelé drog	2
Cizinci	2
Rodiny s dětmi	8
Děti a mládež	7
Osoby v krizi	4
Jiná cílová skupina	7

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice(3)

V oblasti péče o občany ohrožené drogou je nutné se zaměřit na děti předškolního a mladšího školního věku z důvodu neustále se snižující věkové hranice experimentátorů a uživatelů drog. První zkušenost s drogou má 10-17% dětí 13-ti až 15-ti letých. Následující graf ukazuje jaké je procentické zastoupení žáků na základních a středních školách v České republice a Českých Budějovicích (vybráno 14 škol – výzkum CASRI), kteří mají zkušenost s drogou.

1 - 14 školy v Č.B. (nelze uvádět název)

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice(3)

V rámci péče o občany duševně nemocné není předpoklad zvyšujícího se počtu do roku 2008. Zcela chybí ústav pro psychotiky a psychopaty jejímž zřizovatelem by měl být Krajský úřad Jihočeského kraje – sociální služba by byla poskytována občanům Jihočeského kraje, přičemž i obyvatelé města Českých Budějovic by tuto sociální službu využívali.

Celorepublikové odhady počtu **občanů v přechodné sociální krizi**, těch, kteří musejí využít (nebo by měli využít) sociální službu azylového bydlení či domu na půli cesty se pohybují kolem 0,7% - 1% z populace v produktivním a poproduktivním věku. V Českých Budějovicích tento počet představuje cca 570-820 občanů.

Zastoupení těchto osob dle pohlaví je následující: ženy 10 –15 %, muži 85 – 90 %. Věková struktura občanů v přechodné sociální krizi je pro město České Budějovice odhadována takto:

18 – 25 let	10 %	57-82 osob
26 – 40 let	21 %	120-173 osob
41 – 50 let	28 %	160-230 osob
51 – 62 let	25 %	142-205 osob
starší 62 let	16 %	91-131 osob

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice(3)

Nejvyšší zastoupení těchto osob podle dosaženého vzdělání je u vzdělání základního (32%) a vyučení (34%). Nejčastějšími rizikovými skupinami jsou (seřazeno dle četnosti výskytu): odchovanci dětských domovů, ústavů, kteří nemají kam jít; propuštění vězni bez přístřeší; osoby v dočasné životní krizi (osoby, které přišly o zaměstnání, bydlení, osoby v procesu soudního vystěhování); drogově závislí, zejména alkoholici; cizí státní příslušníci; neplatiči nájemného; bezdomovci bez trvalého bydliště ve městě; týrané matky s dětmi.

Výsledky zjištěné z analýzy stavu sociálních služeb pro občany v přechodné sociální krizi v Českých Budějovicích byly porovnány s normativy. Tyto normativy doporučují u města o velikosti cca 100 000 obyvatel, což České Budějovice jsou, 100 lůžek pro bezdomovce. Normativy vykazují potřebu navýšení azylového bydlení, zejména pro matky s dětmi, tuto potřebu nevykazují uživatelé ani poskytovatelé výše uvedené služby.

Příčiny nevyužívání sociálních služeb potenciálními uživateli

Nejvíce poskytovatelů sociálních služeb uvádí jako příčinu nedostatek povědomí potenciálních klientů o službách či nedostatečnou kapacitu zařízení. V menší míře se pravděpodobně jedná o finanční nedostupnost. Co se týká dalších důvodů, které byly zmíněny, jednalo se např. o obavu klientů ze ztráty anonymity, dopravní nedostupnost služby či nemožnost zajistit nabídku služby z důvodu chybějícího vhodného pracovníka nebo nedostatku finančních prostředků.

Příčiny nevyužívání služeb

Důvod nevyužívání služby	Počet klientů (v %)	Počet služeb, kterých se to týká
Nevědí o službě	38	12
Nedostatečná kapacita	59	11
Finanční nedostupnost	20	2
Jiné důvody	39	9

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice(3)

4.2. Sociodemografický vývoj sociálních služeb v Českých Budějovicích po roce 2007

V roce 2006 byl schválen zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve kterém se objevil nový termín střednědobý plán rozvoje sociálních služeb. Takto nazývaný dokument podle nové právní normy postupně nahradí dříve uplatňovaný komunitní plán. Systém a cíl tvorby však zůstává neměnný, tedy zabezpečit dostupnost kvalitních sociálních služeb.

Rozvojový plán sociálních služeb České Budějovice na roky 2008 - 2013 navazuje svým zaměřením na Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 - 2008, který byl schválen Zastupitelstvem města dne 16. září 2004 usnesením č. 189/2004. Na zpracování tohoto dokumentu se podíleli pracovníci odboru sociálních věcí MM ČB ve spolupráci se Zdravotně sociální fakultou JU České Budějovice, zainteresované státní instituce, odborníci pracující v sedmi koordinačních skupinách, uživatelé a laická veřejnost. (15)

RPSS České Budějovice byl zpracován dle Metodiky rozvojového plánu města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na roky 2008 - 2013, kterou vytvořilo Občanské sdružení Pansophia - Sdružení pro výzkum v sociální oblasti, České Budějovice.

V současnosti žije na území města Českých Budějovic více než 18 000 osob starších 65 let. Podle prognóz Českého statistického úřadu by v roce 2020 občané starší 65 let měli zaujímat až 27 % z celkové populace. (15)

Druhy poskytovaných služeb na území Českých Budějovic po roce 2007

Typ služby	Ambulantní	Terénní	Pobytová
Sociální poradenství	11	6	0
Osobní asistence	0	2	0
Pečovatelská služba	0	10	0
Tísňová péče	0	1	0
Průvodcovské a předčitatelské služby	1	2	0
Podpora samostatného bydlení	0	0	0
Odlehčovací služby	0	0	4
Centra denních služeb	1	0	0
Denní stacionáře	4	0	0
Týdenní stacionáře	0	0	2
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	0	0	2
Domovy pro seniory	0	0	4
Domovy se zvláštním režimem	0	0	2
Chráněné bydlení	0	0	1
Soc. sl. poskytované ve zdrav. zař. ústav. péče	0	0	0
Raná péče	2	1	0
Telefonická krizová pomoc	0	1	0
Tlumočnické služby	1	1	0
Azylové domy	0	0	3
Domy na půl cesty	0	0	2
Kontaktní centra	1	0	0
Krizová pomoc	1	0	0
Nízkoprahová denní centra	1	0	0
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	2	1	0
Noclehárny	1	0	0
Služby následné péče	1	0	0
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	1	1	0
Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	3	2	0
Sociálně terapeutické dílny	1	0	0
Terapeutické komunity	0	0	1
Terénní programy	0	3	0
Sociální rehabilitace	4	3	0

Zdroj: Rozvojový plán sociálních služeb České Budějovice(16)

Bezbariérovost zařízení nabízejících sociální služby

Otázka ohledně bezbariérovosti zařízení ukázala, že zatím stále převažují zařízení, která nejsou bezbariérově přístupná. Z 64 zařízení, která se zapojila do realizovaného průzkumu, je jich bezbariérově přístupných necelých 43 %. Nicméně je nutné vzít v úvahu, že v rámci počtu zařízení, která jsou vedena jako bezbariérově nepřístupná, jsou uvedeni i ti poskytovatelé, jejichž služby nezbytně bezbariérový přístup nevyžadují. Jedná se např. o linku důvěry, či různé svazy, které ani nemají vlastní pobočku.

Bezbariérovost zařízení

Sledovaný ukazatel	Ano	Ne
Bezbariérovost zařízení	28	36

Zdroj: Rozvojový plán sociálních služeb České Budějovice(16)

Problémy při poskytování sociálních služeb ze strany poskytovatelů

Cílem další z otázek, která byla otevřená, bylo zjistit, s jakými problémy se poskytovatelé sociálních služeb nejvíce potýkají při výkonu své činnosti.

Ti, kteří na tuto otázku odpověděli, nejčastěji zmiňovali současnou legislativu. Pokud to bylo v rámci dotazníku blíže specifikováno, jednalo se zpravidla o Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dvakrát byl zmíněn také Zákoník práce. Jako poměrně nezanedbatelný problém se u některých poskytovatelů jeví nevhodné prostory. Zpravidla se jednalo o nedostatečnou kapacitu, ale zmíněna byla také potřeba bezbariérovosti. Poměrně často byla také uváděna problematická spolupráce s klienty - např. z důvodu jejich strachu, ostychu, jejich agresivního chování apod. Pro některé z poskytovatelů je významným problémem také neinformovanost veřejnosti či potenciálních uživatelů. Z dalších aspektů narušujících činnost poskytovatelů sociálních služeb byly uváděny např. následující důvody: nedostatek času, nedostatek dobrovolníků, problematika získání veřejných finančních prostředků na podporu činnosti zařízení, chybějící navazující péče apod.

4.2.1. Směr rozvoje sociálních služeb v oblasti stanovených priorit

V roce 2004 byl statutárním městem České Budějovice zpracován první rozvojový dokument - Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice, který měl za cíl definovat směr rozvoje sociálních služeb na území Českých Budějovic na roky 2004 - 2008. Materiál obsahoval celkem 22 priorit, které byly dále rozpracovány zpravidla do několika opatření, jejichž realizace byla v letech 2004 - 2008 předpokládána. Níže jsou uvedeny jednotlivé priority včetně stručných informací ohledně jejich plnění k datu 30. 6. 2007.

Multikulturní centrum pro volnočasové aktivity a sociální streetwork

V rámci této priority došlo ke zintenzivnění spolupráce s Městkou charitou České Budějovice a Salesiánským střediskem dětí a mládeže a následným zřízením nízkoprahových zařízení, ve kterých působí odborně vyškolení pracovníci.

Primární protidrogová prevence na 1. stupni základních škol

V rámci této priority došlo k zintenzivnění spolupráce mezi základními školami a dodavateli certifikovaných služeb v oblasti primární prevence či Zdravotně sociální fakultou Jihočeské univerzity, proškolení cca 300 pedagogů a pomocných pedagogických pracovníků, pedagogů volného času, sociálních pracovníků a dalších či vydání Průvodce drogami pro rodiče a pedagogy.

Vytváření veřejného mínění „Normální je drogu nebrat“

V rámci této priority došlo k vydání speciálního Průvodce drogami pro širokou veřejnost, zajištění a distribuci tiskoviny Zdravotního ústavu zaměřené na drogy a jejich problematiku, navázání spolupráce především s MF DNES (tvorba speciálních příloh zaměřená na danou oblast), vyhlášení dotačního opatření zaměřeného na primární protidrogovou prevenci.

Zřízení romského nadačního fondu

V rámci této priority došlo k oslovení Jihočeské sociální pomoci, která získala z dřívějšího grantu peníze na založení podobného fondu - fond se jeví jako nerealizovatelný, neboť není politická ani odborná vůle měst a obcí jihočeského regionu realizovat společný projekt fondu. Navíc účelově vázané prostředky Jihočeské sociální pomoci nejdou použít pro jiný způsob podpory v této oblasti.

Zřízení místa romského poradce

V rámci této priority bylo vytvořeno nové pracovní místo pro romského koordinátora.

Komplexní péče ve stávajících DPD a DPS

V rámci této priority došlo k zavedení systému telekontaktní tísňové péče, zajištění pečovatelské služby o víkendech a svátcích, zavedení tísňové služby „sestra-klient“ v podobě bezdrátového připojení klientů na centrální dispečink, které je plně kompatibilní se systémem tísňové péče (zatím funguje pouze v rámci CSS Staroměstská).

Výstavba nového domova důchodců

V rámci této priority jsou již stavební práce výstavby nového domova pro seniory U Hvízdala v plném proudu od 6/2008, otevření Domova pro seniory Máj, zřízení Domovinky - denního stacionáře pro seniory, který nabízí 14 lůžek odlehčovací péče.

Systém Tísňové telekontaktní péče

V rámci této priority došlo k zavedení systému nepřetržité tísňové telekontaktní péče, jejímž provozovatelem je Centrum sociálních služeb Staroměstská.

Kluby důchodců v Suchém Vrbném a na sídlišti Máj

V rámci této priority došlo k projednání možnosti zřízení klubu důchodců na sídlišti Máj v rámci Domova pro seniory Máj, vyhlášení dotačního opatření zaměřeného na vznik 2 nových klubů důchodců.

Podpora a rozvoj stávajících sociálních služeb pro zdravotně postižené občany a seniory

V rámci této priority došlo k metodické pomoci při vytváření a zavádění standardů kvality sociálních služeb a podpoře spolupráce subjektů poskytujících služby klientům se stejným zdravotním postižením, a to formou „kulatých stolů“, metodické pomoci a podpoře při podávání některých projektů, zavedení dotačního programu města na podporu sociální oblasti.

Centrum služeb s komplexní péčí pro dospělé zdravotně postižené občany - denní centrum

Tato priorita nebyla realizována.

Informační centrum

V rámci této priority došlo k vytvoření kompletního seznamu všech poskytovatelů na internetu rozdělených dle činnosti nebo v abecedním rejstříku, zajištění aktualizace informační databáze prostřednictvím editace webových stránek MM.

Osobní asistence

Osobní asistence je v Zákoně o sociálních službách definována jako služba sociální péče a je dotována MPSV, JČK a MM ČB. Tuto službu mají na území města registrovány

2 subjekty, a sice ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, o. s. a Městská charita České Budějovice.

Předškolní zařízení, které připraví děti s vývojovými poruchami a mentálním postižením na integraci do běžné mateřské školy

Vzhledem k odlišnému pohledu na uvedený záměr tato priorita nebyla realizována.

Chráněné dílny, podporované zaměstnávání, pracovní rehabilitační příprava

V rámci této priority došlo k realizaci několika projektů zaměřujících se na tuto problematiku, jako např. projekt „Tolerance“ Městské charity České Budějovice, v rámci dotačního programu města České Budějovice na podporu sociální oblasti v roce 2008 - GRANTY, bylo vyhlášeno Opatření zaměřené na zvýšení zaměstnanosti problematických skupin obyvatelstva.

Pečovatelská služba v rodinách s mentálně postiženým dítětem

V rámci této priority město České Budějovice každoročně finančně podporuje ze svého rozpočtu pečovatelskou službu Městské charity a ČČK Alice. Co se týká zvyšování povědomí o možnosti využití pečovatelské služby pro děti s mentálním postižením, tak veškeré informace o této službě na území města jsou obsaženy v Průvodci sociálními službami, který je vydáván magistrátem.

Zařízení zdravotně sociální pomoci

V nemocnici pracují erudované sociální pracovnice, které řeší každého klienta, jež potřebuje po propuštění z nemocničního ošetření další odbornou sociální a zdravotní pomoc. Klienti, kteří jsou bez přístřeší, mohou být umístěni do azylového domu, kde je přítomen sociální pracovník a lze jim poskytovat pečovatelskou a ošetrovatelskou službu. Není proto potřebné vytvářet další zařízení.

Podpora bytové politiky města, zaměřené na zajištění dostupného bydlení pro mladé rodiny a pro osoby, které se ocitly v přechodné sociální krizi

V roce 2005 byla realizována konečná etapa 87 startovacích bytů pro mladé rodiny (tento projekt ale přímo nesouvisel s realizací Komunitního plánu sociálních služeb České Budějovice).

Dům na půl cesty pro mladé lidi (především chlapce)

Od roku 2005 existuje v Azylovém domě „byt na půl cesty“, který kapacitně zcela uspokojuje požadavky na ubytování pro tyto mladé muže. Navíc je zde přítomen sociální pracovník, který jim pomáhá řešit jejich novou životní situaci.

Krizové centrum pro děti a rodinu

Již během komunitního plánování se tohoto úkolu zhostila Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity a centrum zřídila v objektu bývalé mateřské školy v Nerudově ulici v Českých Budějovicích. Centrum poskytuje ambulantní péči. Lůžkové centrum bylo zřízeno Krajským úřadem v areálu nemocnice ve Strakonících.

Prezentace činnosti neziskových organizací - katalog sociálních služeb

V rámci této priority vychází od roku 2003 každoročně aktualizovaný „Průvodce sociálními službami města České Budějovice“ obsahující abecední rejstřík poskytovatelů, kompletní přehled o činnosti odboru sociálních věcí včetně veškerých kontaktů či kontakty a stručnou činnost místního Úřadu práce a České správy sociálního zabezpečení. V roce 2008 vyšel Průvodce v nákladu 5 000 ks jako součást projektu RPSS.

Pořádání „Kulatých stolů“

V rámci této priority od zpracování komunitního plánu proběhlo dosud 14 schůzek kulatých stolů, přičemž poslední „Kulatý stůl“ se uskutečnil 23. 4. 2007, dále aktivity probíhají formou workshopů pořádaných v rámci projektu RPSS České Budějovice, vzhledem k zájmu o prezentaci poskytovatelů sociálních služeb vychází pravidelně v Radničních novinách sociální sloupek či je možnost prezentace v sekci aktuality v sociální oblasti na internetových stránkách magistrátu, dále jsou ve spolupráci MF DNES a MM České Budějovice vydávány speciální přílohy, které prezentují NNO v sociální oblasti.

5. DISKUSE

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách uvádí pojem rozvojový plán sociálních služeb – tento pojem slouží obcím pro zpracování plánů sociálních služeb na území obce a dále též pojem střednědobý plán rozvoje sociálních služeb – tento pojem slouží krajům pro zpracování plánu sociálních služeb na území kraje (22). Obce, které v současné době začínají realizovat své plány sociálních služeb na svých územích, již používají ve své terminologii název rozvojový plán sociálních služeb, uvedený v zákoně. O této problematice se zmiňuje Kozlová, L. (6) změna terminologie způsobila situaci, že některé obce disponují stále s termínem komunitní plánování sociálních služeb, jehož cílem je zefektivnění poskytování těchto služeb na vybraném území a participace tří základních zúčastněných stran, které společně vyjednávají a spolupracují na řešení sociální situace komunity.

Přes veškerou snahu, kterou převážná většina zařízení v souvislosti se zaváděním standardů kvality vykazují, znamená v nedávné době zavedená legislativa - zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, mnoho změn, které jsou poskytovateli implementovány do praxe poměrně obtížně. Tento fakt potvrzují výsledky obsahové analýzy zpracovaných plánů sociálních služeb pro město České Budějovice, ze kterých vyplývá skutečnost, že celkový počet sociálních služeb, poskytovaných před rokem 2007, byl 101, zatímco po zavedení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je tento stav v roce 2008 nižší a sice na počtu 91 služeb. Na celkovém počtu se nejmarkantnější rozdíl ukázal v nabídce ambulantních služeb a to poklesem z původních 49 sociálních služeb na nynějších 36 služeb, u terénních služeb zůstal stav totožný tedy 34 před i po zavedení legislativy zákona č.108/2006 Sb. a služby pobytové zaznamenaly vzestup z původních 18 služeb na 21 služeb. Z tohoto lze usuzovat, že s ohledem na administrativní zatížení, které se sebou zavedená legislativa zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách přináší, budou drobné nedostatky ve zpracovávaných standardech k nalezení v případě převážné většiny

poskytovatelů sociálních služeb nejen na území statutárního města České Budějovice, ale celé České republiky.

Z výsledků bakalářské práce tedy vyplývá, že v nedávné době zavedená legislativa - zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách zatím nemá zásadní vliv na zvýšení nabídky, spíše naopak, sociálních služeb ve městě České Budějovice. Nutno však podotknout, že požadavky respondentů nastolené, v prvním komunitním plánu, jsou i nadále naplňovány v novém rozvojovém plánu města. Z celkového počtu 21 požadavků pouze u dvou nedošlo k jejich realizaci. Jedná se o vytvoření centra služeb s komplexní péčí pro dospělé občany se zdravotním postižením - denní centrum a dále pak o vytvoření předškolního zařízení, které připraví děti s vývojovými poruchami a mentálním postižením na integraci do běžné mateřské školy. Nad rámec požadavků respondentů navíc byla realizována konečná etapa 87 startovacích bytů pro mladé rodiny, což nelze opomenout.

Dalším důležitým faktorem, ovlivňující proces plánování sociálních služeb, je politická podpora ze strany obce či města jak uvádí autorky Stříbrská, J. (18) a Soukupová, I. (17). Pokud se zadavatel od počátku nepodílí na plánování, existuje určité riziko, že veškerá práce nebude při konečném rozhodování obce či města zohledněna, což uvádí i Žežula, O. (23). Tuto skutečnost potvrzuje i tato bakalářská práce, neboť bez podpory zadavatele (Magistrátu města České Budějovice) by nemohl vzniknout ani komunitní plán a následně pak rozvojový plán sociálních služeb.

K tomu, aby bylo možné v rámci celé České republiky porovnávat data z jednotlivých rozvojových plánů obcí a měst, je nutné používat konkrétní postupy či nástroje určené ke sběru dat v terénu, například dotazníky pro uživatele, poskytovatele a zadavatele, které by jednotně používaly všechny obce a města, která budou realizovat rozvojový plán sociálních služeb na svém území. Tento fakt zjednoduší i realizaci střednědobých plánů sociálních služeb na území kraje.

Na základě výsledků bakalářské práce lze konstatovat, že stanovená hypotéza „V Českých Budějovicích se zvýšil po zavedení zákona o sociálních službách počet poskytovatelů sociálních služeb“ nebyla potvrzena.

6. ZÁVĚR

K zajištění kvalitní a dostupné sítě sociálních služeb je třeba zajištění komplexní koncepce sociální a zdravotní péče. Je třeba však vždy zohlednit nejen demografické trendy a specifika příslušné oblasti, ale též zainteresovanost všech subjektů, kterých se bezprostředně daná problematika sociálních služeb dotýká. Lze konstatovat, že v nedávné době zavedená legislativa a sice zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, má zatím spíše negativní vliv co do zvýšení počtu nabízených sociálních služeb, nicméně kvalita nabízených sociálních služeb roste a to jak v souvislosti s tímto zákonem, tak s požadavky uživatelů služeb. Tyto skutečnosti bezesporu pomohou rozvoji sociálních služeb v rámci celé České republiky a proces nazvaný rozvojové plánování sociálních služeb tak bude nabývat na významu.

V rámci stanoveného cíle bylo nutné zhodnotit a porovnat jednotlivé komunitní plány sociálních služeb v Českých Budějovicích a to pro období 2005 - 2007 a dále pak pro období let 2008 – 2013. Na základě těchto zjištění eliminovat případné nedostatky v postupu rozvoje a nabídce sociálních služeb v daném městě. Jako autor práce se domnívám, že cíl práce, byl splněn. Zpracovaná bakalářská práce ověřila potřebu realizace plánování sociálních služeb z důvodu harmonizace nabídky a poptávky sociálních služeb v dané lokalitě, v tomto případě ve městě České Budějovice.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Jabůrková, M. *Britský systém sociálních služeb a jeho modernizace*. In Sociální politika. Praha: MPSV ČR, září 2000, roč.26, č.9, s.7. ISSN 0049-0962.
2. Jabůrková, M. – Mátl, O. - Syslová, D. *Návrh systému sociálních služeb*. In Sociální politika. Praha: MPSV ČR, únor 2000, roč.26, č.2, s.6-7. ISSN 0049-0962.
3. Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice, 2004 – www.cbudejovice.cz/CZ/04/SocialWork/
4. Konopásek, Z. – Tutterová, J. *Sociální politika, sociální pomoc a sociální příjmy*. Praha: VÚSRP, 1990.
5. Kozlová, L. *Sociální služby*. Vydání I. Praha: TRITON, 2005. 79 str. ISBN: 80-7254-662-7
6. Kozlová, L. *Plánování sociálních služeb v kontextu seniorské problematiky*.
Sborník příspěvků z I.konference Senior living - trendy v seniorském bydlení a změny životního stylu seniorů. Luhačovice: 2006. ISBN 978-80-239-9067-6
7. MPSV ČR . *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb* [online]. [cit. 2007-03-12] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3857>
8. MPSV ČR . *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb* [online]. [cit. 2007-03-12] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/844>
9. MPSV ČR. *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe: Průvodce poskytovatele*. Vydání I. Praha: MPSV ČR, 2002. 112 str. ISBN: 80-86552-45-4
10. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Průša, L. (editor). 1.vyd. Praha: Socioklub, 1997. ISBN 80-902260-1-9.
11. Průša, L. *Ekonomie sociálních služeb*. 2. aktualizované a rozšířené vyd. - Praha: ASPI, 2007. s179. ISBN : 978-80-7357-255-6

12. Průša, L. *Analýza vývoje systému sociální pomoci v 1. polovině 90. let.* In Acta Oeconomica Pragensia. Praha: VŠE, 1998. s.61-83. ISSN 0572-3043.
13. Průša, L. *Očekávané změny ve vývoji hlavních typů a forem sociálních služeb.* In PSK-Personální a sociálně právní kartotéka. Praha: VÚPSV, 1999, roč.2, č.6, s.B 33-35. ISSN 1211-9482.
14. *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb.* Praha: MPSV ČR, 2004. ISBN: 80-86878-03-1
15. Regionální informační servis, www.risy.cz, 2008
16. Rozvojový plán sociálních služeb České Budějovice, 2008 – www.cbudejovice.cz/CZ/05/Strategy/
17. Soukupová, I. *Možnosti uplatnění občanů se stíženým přístupem k zaměstnání.* In Sborník přednášek z XI. konference Společnosti sociálních pracovníků. Praha: MPSV ČR, 2000, s.26-30. ISBN 80-85529-81-5.
18. Stříbrská, J. *Komunitní plánování v obcích: Třebíč.* In Sociální politika. Praha: MPSV ČR, září 2003, roč.29, č.9, s.8. ISSN 0049-0962.
19. Šesták, J. *První zkušenosti z komunitního plánování sociálních služeb: Týn nad Vltavou.* In Sociální politika. Praha: MPSV ČR, 2003, roč.29, č.7-8, s.6-7. ISSN 0049-0962.
20. Troster, P. et al. *Právo sociálního zabezpečení.* 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. ISBN 80-7179-353-1.
21. Vasková, V. – Úlehla, I. – Kovář, M. *Komunitní plánování jako součást reformy sociálních služeb.* In Sociální politika. Praha: MPSV ČR, 2001, roč. 27, č. 11, s. 8-9. ISSN 0049-0962.
22. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění s účinností od 1.1.2007.
23. Žežula, O. *Podpora komunitního plánování sociálních služeb.* In Sociální politika. Praha: MPSV ČR, 2003, roč. 29, č. 6, s.10. ISSN 0049-0962.

24. *Změna kompetencí v sociální oblasti v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů.* Praha: MPSV ČR-Odbor sociální politiky a rodiny, sociálních služeb, metodiky a správního řízení, 2002. ISBN 80-86552-47-0.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Sociální služby

Uživatelé sociálních služeb

Poskytovatelé sociálních služeb

Plánování sociálních služeb

České Budějovice